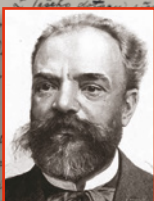
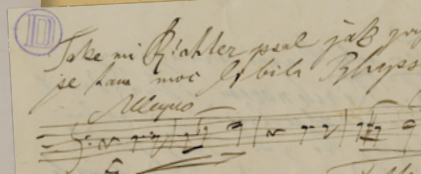
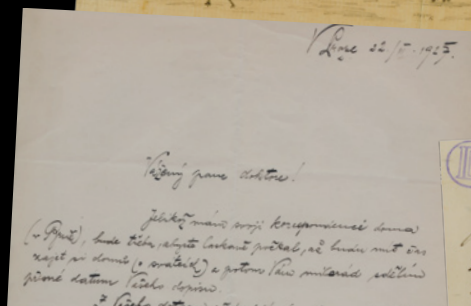

Helena Baková

Portréty historických osobností

Nejen grafologický
pohled

Karel Hynek Mácha
Hugo Haas
Antonín Dvořák
Bedřich Smetana
Božena Němcová
Josef Němec
Theodora Němcová
Josef Florian
Gregor Johann Mendel
Alfons Mucha
Petr Bezruč
Jaroslav Vrchlický

Na noční obloze září souhvězdí...

Věnuji s láskou
Lubošovi, Radce, Martinovi
a svým rodičům.

Helena Baková

Portréty historických osobností

Nejen grafologický
pohled

Karel Hynek Mácha

Hugo Haas

Antonín Dvořák

Bedřich Smetana

Božena Němcová

Josef Němec

Theodora Němcová

Josef Florian

Gregor Johann Mendel

Alfons Mucha

Petr Bezruč

Jaroslav Vrchlický

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována ani šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Ing. Helena Baková

PORTRÉTY HISTORICKÝCH OSOBNOSTÍ

Nejen grafologický pohled

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE:

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
www.grada.cz
jako svou 5738. publikaci

Autoři odborných pojednání:

Prof. PhDr. Jaroslava Janáčková, CSc.

Prof. PhDr. Vladimír Just, CSc.

PhDr. Jan Kachlík, Ph.D.

PhDr. Olga Mojžíšová, Ph.D.

Doc. PhDr. Magdaléna Pokorná, CSc.

PhDr. Jana Potužáková

Prof. Martin C. Putna, Dr.

Prof. RNDr. Jiřina Relichová, CSc.

Prof. Vladimír Úlehla

Doc. PhDr. Jiří Urbanec, CSc.

Prof. PhDr. Viktor Viktora, CSc.

Institute, které poskytly obrazové dokumenty:

Literární archiv Památníku národního písemnictví, Praha; Archiv Národního divadla, Praha; Národní muzeum: České muzeum hudby, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Praha; Muzeum Antonína Dvořáka, Praha; Muzeum Bedřicha Smetany, Praha; Archiv Národní galerie, Praha; Státní oblastní archiv v Zámrsku – SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli; Státní okresní archiv, Jičín; Archiv Mendeliana Moravského zemského muzea, Brno; Památník Petra Bezruče Slezského zemského muzea, Opava

Originály kreseb přístupem grafoarte:

archiv autorky

Odpovědná redaktorka PhDr. Pavla Landová

Sazba, zlom a návrh obálky Antonín Plicka

Počet stran 248

Vydání 1., 2015

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2015

ISBN 978-80-247-5129-0

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

ISBN 978-80-247-9624-6 (ve formátu PDF)

ISBN 978-80-247-9625-3 (ve formátu EPUB)

Obsah

Úvodem (<i>Blanka Hejtmánková</i>)	9
Předmluva	11
Poděkování	13
Někdy rozevlátý, jindy pedant	15
KAREL HYNEK MÁCHA	
Grafologický rozbor rukopisů	15
Grafologický portrét osobnosti Karla Hynka Máchy	20
Grafologický portrét K. H. Máchy v otázkách a odpovědích	23
Karel Hynek Mácha (<i>Viktor Viktora</i>)	25
Křehkost pod maskou bezstarostnosti	29
HUGO HAAS	
Grafologický rozbor rukopisů	29
Grafologický portrét osobnosti Hugo Haase	32
S vnitřním rozměrem lásky (<i>Vladimír Just</i>)	35
Naplněn kouzlem počátků	39
ANTONÍN DVOŘÁK	
Přístup <i>grafoarte</i>	39
Grafologický rozbor rukopisů	44
Grafologický portrét osobnosti Antonína Dvořáka	49
Mistr, jehož myšlení vycházelo z hudby a do hudby se vracelo (<i>Jan Kachlík</i>)	53
Měl jsem být právník, ne vnuk (<i>rozhovor s Antonínem Dvořákem III.</i>)	56
Přitočen ke slunci, utíká ze stínů	65
BEDŘICH SMETANA	
Přístup <i>grafoarte</i>	65
Grafologický rozbor rukopisů	69
Grafologický portrét osobnosti Bedřicha Smetany	72
Nejen o kresbách Bedřicha Smetany (<i>rozhovor s Olgou Mojžíšovou</i>)	76
Soutěživost mám po předcích (<i>rozhovor s Petrem Heyduškem</i>)	83

Nezpronevěřit se svému srdci	87
BOŽENA NĚMCOVÁ	
Grafologický rozbor rukopisů	87
Grafologický portrét osobnosti Boženy Němcové	92
Srovnávací syntéza a interpretace písmových změn	94
Život Boženy Němcové v letech 1853–1854 a 1861–1862 (<i>Jaroslava Janáčková</i>)	95
Mýtus cholerika	99
JOSEF NĚMEC	
Přístup <i>grafoarte</i>	99
Grafologický rozbor rukopisů	101
Grafologický portrét osobnosti Josefa Němce	104
Josef Němec (<i>Magdaléna Pokorná</i>)	108
Grafologie vztahů	
Partnerská srovnávací studie Boženy Němcové a Josefa Němce	111
Metodika srovnávací studie	111
Spoutaná každodenností	121
THEODORA NĚMCOVÁ	
Přístup <i>grafoarte</i>	121
Grafologický rozbor rukopisů	121
Grafologický portrét osobnosti Theodory Němcové	127
Dora, jediná dcera Boženy Němcové (<i>rozhovor s Vladimírem Úlehlou</i>)	130
Udržet klenbu nebeskou	133
JOSEF FLORIAN	
Grafologický rozbor rukopisů	133
Grafologický portrét osobnosti Josefa Floriana	137
Osm florianovských podnětů k zamyšlení (<i>rozhovor s Martinem C. Putnou</i>)	140
Otec hodně pracoval (<i>rozhovor s Gabrielem Florianem</i>)	143
Minirozhovor (<i>s Františkou Jirousovou</i>)	146
Nezměrná činorodost bytí	149
GREGOR JOHANN MENDEL	
Grafologický rozbor rukopisů	149
Grafologický portrét osobnosti Gregora Mendela	154
Gregor Johann Mendel (<i>Jiřina Relichová</i>)	160

Ráj ducha za hmotnou clonou	171
ALFONS MUCHA	
Vývoj a proměny rukopisu Alfonse Muchy v čase	171
Grafologický portrét osobnosti Alfonse Muchy	181
Alfons Mucha (<i>Jana Potužáková</i>)	186
Dědeček věřil v dobro v lidech (<i>rozhovor s Johnem Muchou</i>)	193
Stát si za svým	195
PETR BEZRUČ	
Grafologický rozbor rukopisů	195
Grafologický portrét osobnosti Petra Bezruče	199
Témata grafologického portréту Petra Bezruče v otázkách a odpovědích	200
Vzpomínky z Javořinky (<i>návštěva u Zdenky Tomáškové</i>)	202
Profét české literatury Petr Bezruč (<i>Jiří Urbanec</i>)	203
Vůně myšlenky	209
JAROSLAV VRCHLICKÝ	
Přístup <i>grafoarte</i>	209
Grafologický rozbor rukopisů	211
Vývoj a proměny rukopisu Jaroslava Vrchlického v průběhu jeho života	211
Grafologický portrét osobnosti Jaroslava Vrchlického	225
Jaroslav Vrchlický (<i>Viktor Viktora</i>)	230
O autorce	235
Medailony autorů jednotlivých příspěvků	237
Okénko do metody psychologie písma	241
Seznam ukázek rukopisů	243
Literatura	245

Úvodem

Kniha *Portréty historických osobností* je další z publikací poodhrnujících roušku tajemství významných osobností českého panteonu, která však nebaží po bulvárních zážitcích z jejich života jako mnohé jiné, plníci pulty nejednoho knihkupectví, ale náleží do stejné rodiny holistických děl, jakými jsou například práce Václava Cílka snažícího se pochopit člověka v sounáležitosti s pamětí a duší krajiny.

Autorka si vybrala historické osobnosti vysoce oceňované – spisovatele Karla Hynka Máchu, Boženu Němcovou, Josefa Florianu, Petra Bezruče a Jaroslava Vrchlického, skladatele Bedřicha Smetanu a Antonína Dvořáka, malíře Alfonse Muchu, zakladatele genetiky Gregora Johanna Mendela a herce Hugo Haase – a prostřednictvím výrazu jejich písma se k nim snažila přiblížit: pokusit se vystihnout jejich povahové rysy a porozumět jejich jedinečnému vnitřnímu světu.

A protože v případech historických individualit je možné dokreslit obraz osobností vědeckými pojednáními, rozbořem díla či myšlenkami z korespondence, přizvala ke spolupráci významné vědce a potomky slavných, aby jejich vzpomínky a poznatky vědeckého bádání podpořily či vyvrátily výsledky grafologického rozboru a zobecněného zjištění.

„Celek je víc než souhrn jeho částí“ (Aristoteles) a „slyšet je víc než rozumět slovům“ (Karel Čapek). A tak se ponořme do časů dávných i méně dávných, do časů, kdy ručně psané dopisy byly uměleckým dílem a promlouvaly k adresátům nejen svým obsahem, a spolu s Helenou Bakovou a jejími hosty rozbijme sádrové busty klasiků a nalezneme člověka.

Blanka Hejtmánková

Předmluva

Jakým člověkem byla autorka *Babičky*, malíř *Slovanské epopeje* či básník *Máje*? Co vypovídají rukopisy Boženy Němcové a Josefa Němce o jejich vzájemném vztahu? Odráží se v písmu Antonína Dvořáka či Bedřicha Smetany osobitý způsob, jakým skládali svou hudbu? Na tyto a mnoho dalších otázek se pokouší odpovědět tato knížka, kterou jsem psala a sestavovala s velkou radostí.

Chtěla jsem se podělit o svou mnohaletou grafologickou lásku – o setkání s historickými osobnostmi prostřednictvím jejich písma. Ráda se setkávám s rukopisy, které napsali lidé před desítkami let. Prožívám cosi niterně „slavnostního“ či jímavého a stále mě fascinuje možnost, že díky písmu můžeme porozumět i osobnostem z dávných dob před námi. „Oživila“ jsem tedy již hotové grafologické portréty, z nichž některé vzešly též ze spolupráce s historiky a jinými tvůrci, a věnovala se dalším osobnostem z naší společné historie. Velice mě zajímal také badatelsko-historický pohled k jednotlivým portrétům. Proto mě potěšilo, s jakou vstřícností do knihy přispěli oslovení vědecký historici a dosud žijící potomci daných osobností.

V knize naleznete dvanáct grafologických portrétů osobností spolu s pojednáním od historických badatelů a připojeny jsou též rozhovory s příbuznými. Kromě jednotlivých portrétů se v rámci grafologie vztahů můžete seznámit s partnerskou studií manželů Boženy Němcové a Josefa Němce, která z různých úhlů nasvětluje jejich vztah tak, jak se jeví z rozboru jejich rukopisů. Z rodiny Němcových kniha přináší ještě portrét jejich jediné dcery Theodory Němcové. K portrétům Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka a Gregora Mendela jsou připojeny úvahy o případných souvislostech symboliky určité nemoci (hluchota, agorafobie a ledvinové onemocnění) s charakteristikami pisatelovy osobnosti, které byly zjištěny z písma. U Jaroslava Vrchlického a Alfonse Muchy je představen ontogenetický (vývojový) rozbor jejich rukopisů, který v čase mapuje proměny jejich písma a souvisejících osobnostních změn. Rukopisy J. Vrchlického a vývoj jeho osobnosti jsou navíc nahlédnuty i z hlediska tzv. individuace podle pojetí švýcarského psychologa C. G. Junga. Kniha obsahuje více než čtyřicet ukázek rukopisů historických osobností. Osobnosti nejsou řazeny abecedně, ale spíš pocitově z vlastního subjektivního hlediska. Věřím, že knížka osloví každého, kdo se rád dívá jinýma očima a zajímá ho další pohled na významné osobnosti z naší historie.

Pro čtenáře, kteří mají zájem částečně nahlédnout i do způsobu grafologické práce s rukopisy, připojuji v každé kapitole popis celostních znaků, jimiž jsem zachycovala výraz písma dané historické osobnosti. Stručnou orientaci poskytnete „Okénko do metody psychologie písma“ na konci knihy. Hlubším zájemcům je pak celostní grafologická metoda přiblížena prožitkově-poznávací formou v publikaci *Psychologie písma* (Baková, 2015), která s *Portréty historických osobností* úzce souvisí. Obě knihy se tak navzájem doplňují.

U některých historických osobností je uvedena i ukázka tzv. sebezkušnostní práce s rukopisem prostřednictvím přístupu Grafoarte®. Pojem je odvozen z řeckého *grafei* = písmo, psaní a latinského *artis* = umění. V širším smyslu vyjadřuje vztahování se k písmu výtvarnými prostřed-

ky, v užším smyslu jde o malování rukopisu. Při malování se na výraz písma ladíme výtvarnou empatií a abstraktní či konkrétní kresbou zachycujeme neverbální „řeč“ rukopisu spolu s jejími ozvěnami v našem nitru. Malování písma předchází vlastnímu metodickému rozboru rukopisu. Účelem je „zviditelnit“ a uvědomit si svůj vztah k danému písmu, abychom do rozboru nevnášeli subjektivní představy o pisateli nebo emoce, jež v nás rukopis vzbudil, či jiné osobní postoje. Přístup rovněž pomáhá lépe se do písma vcítit a naladit se na jeho výraz. Jak konkrétně probíhalo malování rukopisů, popisují u A. Dvořáka, B. Smetany, J. Němce, T. Němcové, A. Muchy a J. Vrchlického a připojují též obrázky. S přístupem *grafoarte* je pak možno se blíže seznámit v knize *Psychologie písma* (Baková, 2015).

I lidé z dob před námi se projevovali mimoslovně, osobitým neverbálním výrazem, v němž se odrážela jejich osobnost a otiskla se též do výrazu jejich rukopisů. Naši předchůdci se podobně jako my vyrovnávali s vlivem dobových sociokulturních norem a adaptovali se svým individuálním způsobem, jenž se rovněž zrcadlí v jejich písmu. Prostřednictvím rukopisů tak můžeme poznávat jedinečnost vnitřního světa nejen současníků, ale i našich předků, a společensky významným osobnostem porozumět jako „obyčejným“ lidem.

V knížce jsem si také přála sdílet, alespoň částečně, krásu setkání člověka s člověkem prostřednictvím jeho písma – atmosféru setkání, v níž nás svět druhého může obohatit a dotek s jedinečností jeho osobnosti v něčem dokonce proměnit. Snad se aspoň střípek mého zaujetí psychologií písma, tímto nádherným oborem, přenese i na čtenáře, který, jak doufám, nalezne na stránkách této knihy to, co jej osloví či naplní radostí, a třeba i povznese jeho duši...

Helena Baková

Poděkování

Ráda bych poděkovala všem, kteří přispěli svým pojednáním nebo rozhovorem ke grafologickým portrétům historických osobností. S mnohými jsme si vyměnili i ručně psanou korespondenci. Byl to pro mě krásný pocit, když jsem znovu po delší době ve schránce nacházela ručně psané dopisy a s potěšením na ně také vlastní rukou odpovídala.

Srdečně děkuji

panu **Antonínu Dvořákovi III.** za milé přijetí a obohacující rozhovor o jeho dědečkovi Antonínu Dvořákovi;

panu **Gabrielu Florianovi**, *in memoriam*, za laskavou ochotu, s níž mě seznámil s dílem svého otce Josefa Floriana, za vzpomínky a rozhovor, který mi poskytl;

panu inženýrovi **Petru Heyduškovi** za příjemné setkání a rozhovor o jeho pradědečkovi Bedřichu Smetanovi;

paní profesorce **Jaroslavě Janáčkové** za zájem o grafologický pohled na písmo Boženy Němcové a za povzbuzující korespondenci, kterou jsme spolu vedly, a také za příspěvek o životě B. Němcové;

paní magistře **Františce Jirousové**, pravnučce Josefa Floriana, za písemný minirozhovor ohledně postavy Josefa v její knize *Vyhnaní*;

panu profesorovi **Vladimíru Justovi** za příjemné setkání a poutavé vyprávění nejen o Hugo Haasovi, z něhož následně vznikl i příspěvek k Haasově osobnosti;

panu doktorovi **Janu Kachlíkovi** za srdečný přístup a zájem, který vyústil v inspirativní esej o Antonínu Dvořákovi;

paní doktorce **Olze Mojžíšové** za zajímavý rozhovor o kresbách a osobnosti Bedřicha Smetany a ochotu, s jakou mi zpřístupnila množství jeho rukopisů;

panu **Johnu Muchovi** za příjemný rozhovor o jeho dědečkovi Alfonsi Muchovi;

paní docentce **Magdaléně Pokorné** za vlídnost a milou ochotu, s níž se ujala obsažného medailonku o Josefu Němcovi;

paní doktorce **Janě Potužákové** za vstřícný zájem a obohacující příspěvek o malíři Alfonsi Muchovi;

panu profesorovi **Martinovi C. Putnovi** za podnětné odpovědi k osmi vybraným tématům z grafologického portréty Josefa Floriana;

paní profesorce **Jiřině Relichové** za zánícené zaujetí a zajímavé pojednání o osobnosti Gregora Mendela;

paní doktorce **Zdeně Tomáškové** za vlídné přijetí na Javořince a vzpomínání na „staříčka“, jak Petru Bezručovi říkala;

panu profesorovi **Vladimíru Úlehlovi** za milý a podporující přístup, za pomoc s obstaráváním rukopisů Theodory Němcové a za písemný rozhovor o její osobnosti;

panu docentovi **Jiřímu Urbancovi** za ochotu a zájem, s nímž se zhostil zajímavého příspěvku o Petru Bezručovi;

panu profesorovi **Viktoru Viktorovi** za vstřícný přístup a obsažná pojednání k osobnosti Karla Hynka Máchy a Jaroslava Vrchlického.

Děkuji archivářům, kurátorům a dalším vstřícným lidem, kteří mi ke studiu zprostředkovali rukopisné materiály historických osobností, jejichž rukopisy uchovává: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, Archiv Národního divadla, České muzeum hudby, Muzeum Antonína Dvořáka, Muzeum Bedřicha Smetany, Archiv Národní galerie, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Muzeum Boženy Němcové v České Skalici, Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, Státní okresní archiv v Jičíně, archiv Mendeliana Moravského zemského muzea v Brně a Památník Petra Bezruče Slezského zemského muzea v Opavě.

Vřele děkuji paní bakalářce **Světle Francové** za srdečný zájem, kterým mě vždy inspirativně povzbuzovala, za cenné supervizní odborné diskuze a za velice podnětné připomínky ke grafologickým portrétům osobností v této knize.

Upřímně děkuji paní doktorce **Blance Hejtmánkové** za laskavou pomoc při zprostředkování kontaktů na badatele a příbuzné uvedených osobností, za přínosné jazykové poznámky k textu a za vstřícně pozitivní energii, která mě nabíjela novým elánem.

Ze srdce děkuji **své rodině** za láskyplnou podporu, jež mě vždy nesmírně posilovala, a za chápavou trpělivost v době, kdy jsem se plně věnovala psaní knihy.

Poděkování patří také **dvanácti osobnostem** z naší společné historie, že nám „umožnily“ setkat se s nimi a nahlédnout do jejich jedinečného vnitřního světa.

Helena Baková

Někdy rozevlátý, jindy pedant

KAREL HYNEK MÁCHA

★ 16. listopadu 1810, † 6. listopadu 1836

český básník a prozaik

Grafologickému setkání s Karlem Hynkem Máchou v dubnu 2010 předcházela žádost České televize o spolupráci na připravovaném dokumentárním filmu *Tajemství života KHM* (režie I. Bareš) k dvoustému výročí Máchova narození. Práce mě velice těšila a setkání s K. H. Máchou prostřednictvím jeho písma mi přineslo obohacující poznání. Při natáčení mi pak tvůrci filmu položili několik otázek, z nichž některé spolu s odpověďmi uvádím po grafologickém portrétu K. H. Máchy.

! Grafologický rozbor rukopisů

Podkladové rukopisy k rozboru

S Máchovým písmem jsem se setkávala v Památníku národního písemnictví v Praze a prostudovala rukopisy ze tří oblastí – korespondence, literární zápisky a intimní deníky. Seznámila jsem se například s dopisy rodičům, bratrovi, příteli Eduardu Hindlovi, Lori, s intimními deníky, s náčrtem Máje, rukopisem Večer na Bezdězu, deníkem Cesty do Itálie atd.

V knize uvádím tyto ukázky Máchových rukopisů:

- dopis bratrovi Michalovi z 10/11 1835 (*ukázka 1*);
- intimní deník z roku 1835 (*ukázka 2*);
- dopis Lori Šomkové z 2. 11. 1836 (*ukázka 3*).

K. H. Mácha psal latinkou a kurentem,¹ přičemž oba druhy písma mnohdy střídal i v rámci jednoho dokumentu.

¹ Německá novogotická kurziva, která vznikla v Německu začátkem 16. století a pronikla i do českých zemí.

že jsem myslil, že je tam nějaký
 ulava. To je náš velký my-
 slen - jehož bosi - zůstaní, in-
 - jen d. t. tak knoflík -
 poskytnout; proto také tak apo-
 stolské sp. - Vše bylo zůstat už
 ale jeho plni, a jeho sp. -
 Žit byž zab, a už budat
 ižit tam odlišit yti dle, tak
 žit v klavír, klavír je obnoven.
 Kavalieri je gajovat v dle.
 stane k Gmlov, págabla v
 Gmlov. Kavalieri je v
 že zabili Ancibiskupova fújvka,
 a že jsem Gmlovovi již wji už
 jeho zůstaní. Žit - křesťan? a
 rogové dle toho je in unisonu,
 Gmlov a modor poulalung. Dle
 i matka a vspicku zůstaní to gajvka
 dle pozůstaní. D. Gmlov. Loni vprávně vata marta.

Ukázka 1 Karel Hynek Mácha bratrovi Michalovi z 10/11 1835 (zmenšeno)

[illegible][illegible]

19 Janj. 1835.

Guad. cist. n. d. $\Delta TST \approx 5$. Albu. Poind al Stavran gurej v bu
za. Luvij. Iov. cist. gurej v Gurej. Iov. m. p. k. gure
Gu. gurej - gurej. Na 2 f. gurej gurej na bal
Luvij. N. 0523 na 3521.

20 Jan. 1835.

20. Zarij. 1835.
 Upl. y pnu volu de Cayala, žo rofat nabyzla fud p'ovni

Ukázka 2 Karel Hynek Mácha, intimní deník z roku 1835

[illegible]

Popis celostních znaků v písmu

Intimní deník A (*ukázka 2*)

Písmový obraz: zpočátku celkem kontrolovaný a držený, později méně usměrňovaný, nese výraz uspořádanosti, řídkosti (ale šifry jsou zhuštěné), zvýrazněná vertikální přepjatost, proměnlivost, pohyblivost, obratnost.

Pohyb: rychlejší, diferencovaný, později méně tvarovaný.

Forma: drobnější ve střední zóně, variabilní s nižší vnitřní příbuzností, méně čitelná.

Fixace: II (pružnost, svižnost, ohebnost, vzlet), IVa (sevřenost, napjatost), IVb (utlumenost).

Rytmus: rytmus narušen přepjatostí, ztlumeností.

Individuálnost: osobité, nekonvenční písmo, nekonformní ráz.

Harmoničnost: narušená určitou vnitřní nepropojeností.

Intimní deník B

Písmový obraz: hustý, kompaktní, převaha formy nad pohybem, forma je pečlivě propracovaná, méně spontánnosti, spíš řízenost, hlídanost, tvarovanost, vypracovaný detail, určitá monotónnost.

Pohyb: pomalejší, tvarovaný, řízený, ovládaný.

Forma: vyjádřená, lehce monotónní, méně živě proměnlivá.

Fixace: IVa (řízenost, drženost, profilovaná forma), IVb (ztlumenost), příměs II (ohebnost).

Rytmus: rytmická pulzace narušena sklonem k monotónii a řízenosti.

Individuálnost: sklon ke skriptu, i zde určitá osobitost.

Harmoničnost: ve smyslu společenském působí písmo úhledně; z hlediska vyváženosti je harmonická rovnováha narušena převahou formy.

Zápisníky

Ve srovnání s intimními deníky není v zápisnících výraz řídkosti a je zde méně vertikální přepjatosti. Fixace II (pružnost, ohebnost), IVa (řízenost), IVb (utlumenost).

Dopisy

Dopisy Eduardu Hindlovi nesou výraz přirozené uspořádanosti, písmový obraz je hustší, resp. není tak řídký jako například v intimních denících; živost, drobnost; je napsán latinkou, nikoli kurentem. Dopisy bratrovi a rodičům působí dynamicky, pohybově, obratně, šťavnatě, v uspořádanosti je patrná kompaktnost a zároveň rozčleněnost. Dopisy po Lori mají výraz řídkosti, na rozdíl od dopisů rodičům, jejichž písmový obraz je hustší.

! Grafologický portrét osobnosti

Karla Hynka Máchy

Rukopisy K. H. Máchy vypovídají o mnohostranné, dynamické a čínorodé osobnosti s výraznou potřebou aktivity.

Někdy rozevlátý, jindy pedant

V Máchově osobnosti jako by se snoubila nespoutanost ducha se smyslem pro řád a strukturu. Někdy působí jako rozevlátý bohém, jindy jako puntičkářský pedant. Rozevlátost v jeho povaze přináší nepokojnou touhu obsáhnout hojně množství činností, značnou netrpělivost a duševní neklid, též nespoutanost konvencemi a pohrdání upjatě dogmatickými přístupy i dovednost z ledašeho obratně vyklouznout. Je-li motivován, zvýrazní se schopnost seberegulace a sebedisciplíny. Dokáže pak pracovat vytrvale, s plnou koncentrací, výdrží i trpělivostí. Bývá důkladný, důsledný a houževnatě se snaží věci dotahovat do konce. Narůstá bedlivá pozornost k preciznímu detailu a záleží mu na tom, aby do podrobností zachytil vše, co potřebuje. Z vnějšího pohledu se tak okolí může jevit jako pedant. Přesto řád v jeho pojetí není puntičkářské či dogmatické dodržování pravidel, ale spíš hledání vlastního smysluplného řádu pro utřídění myšlenek a vykrystalizování náhledů a úsudků.

Bývá tíživý a snaží se svou energií mnohdy nenakládá příliš hospodárně, přepíná se a také méně regeneruje síly. Jako by jej vnitřně cosi stále nutkalo k neutuchající aktivitě. Také v myšlení vykazuje živost, hbitost, obratnost a pružné kombinační schopnosti. Má rozvinutý bystrý intelekt a vysoce diferencované vnímání. Vládne intelektuální bdělostí a citlivostí smyslů, jinými slovy, má pozorovací talent se smyslem pro detail.

Rozmanitost prožívání

Máchovu osobnost nelze jednoduše „zaškatulkovat“ či výstižně přiřadit k nějakému typu na základě psychologických typologií osobnosti. Je příliš rozmanitý a rozrůzněný ve svém prožívání, myšlení a reagování. Přesto se však pokusme prostřednictvím dvou typologií² zachytit některé stránky jeho osobnosti.

Rukopisný výraz intimních deníků a dopisů pro Lori odráží schizotypně-melancholické polohy Máchovy osobnosti: introvertní přepjatost, otažitost, uzavřenost a odstup, úzkost, neklid, niternou osamocenost. Oproti tomu písmo v korespondenci příteli, bratrovi a rodičům vyjadřuje více Máchovu sangvinickou, cyklotymní stránku, též s příměsí cholerických prvků. Vypovídá

² Eysenckova temperamentová typologie (sangvinik, cholerik, melancholik, flegmatik) a Kretschmerova konstituční typologie (cyklotým a schizotým).

o mentální i fyzické dynamické pohyblivosti, o radosti z kontaktů s okolím, o uvolněnosti v projevu, šťavnaté živosti a pružné ohebné vzletnosti a také o určité vydražditelné vznětlivosti.

Jiskřivost a nejistota

Máchův sebeobraz zahrnuje na jedné straně značnou touhu po sebezpřesažení, až cosi nutkavě grandiózního ve smyslu potřeby působit jistě, impozantně, s brilantní jiskřivostí. Má v sobě puzení překračovat hranice všeho konvenčního. Zřejmě také mívá pro okolí okouzlující intelektuální charisma.

Na straně druhé jej svírají vnitřní nejistoty. Pochybuje o sobě, pochybuje, zda je hoden lásky druhého člověka. Bývá nejistý v navazování blízkých intimních vztahů. Zažívá rozpor mezi neuvědomovaným strachem z citů a nesmírnou touhou po lásce. Obává se intimity, důvěrného sdílení, blízkosti, a zároveň po těchto prožitcích v hloubce svého nitra touží.

Mnohdy se tak potýká s pocity izolace, osamělosti, i se svíravou úzkostí, kterou však většinou nemá s kým sdílet. Zachovává si určitý odstup od druhých lidí a nepouští je blízko k sobě. Bývá opatrný, zdrženlivě bdělý až ostražitý. Mívá též pocity odlišnosti až jakési výjimečnosti, které posilují vnitřní osamocenenost, neboť pravděpodobně většinou nenachází partnery „na své úrovni“.

Psychické funkce podle pojetí Carla Gustava Junga³

Máchovo písmo vypovídá o kombinaci introvertního myšlení a introvertního vnímání s příměsí introvertní intuice.

Introvertní myšlení: Mácha se řídí a orientuje především podle vlastních vnitřních kritérií, které výrazně ovlivňují jeho intelektuální činnost. Zajímají ho vlastní myšlenky a vnitřní představy. Zprvu mívají nejasné obrysy, čímž posilují Máchovu potřebu uchopit je, rozvinout a ztvárnit. Vnitřní ideje mají pro něho důležitost a mnohdy jimi bývá zaplaven a pohlcen. S tvrdošíjností a svéhlavostí na nich ulpívá ve snaze dát jim zřetelnější podobu. Rád se noří o samotě do svého myšlenkového světa a bohatého nitra. Intelektuálně soběstačný, přetavuje poznatky a prožitky do „myšlenkových sítí“ a může tak okolí přinášet nové pohledy, nové otázky či postoje.

Extravertní citění ve „stínu“ se projevuje Máchovou nejistotou ohledně rozpoznávání skutečných citů svých i citů druhých lidí a potížemi navzájem je sdílet. Odráží se to například

³ C. G. Jung vytvořil koncepci psychických funkcí: myšlení, vnímání, citění a intuice. Popsal osm psychických funkcí, které vznikají v kombinaci s extravertním nebo introvertním zaměřením (extra a intro myšlení atd.) Dvojice myšlení – citění a vnímání – intuice jsou protikladné. Podle Jungova pojetí mívá člověk jednu z funkcí hlavní, nejrozvinutější, a případně druhou, pomocnou. V realitě se orientuje a adaptuje převážně prostřednictvím těchto nejdiferencovanějších funkcí. Zbývající funkce pak zůstávají nerozvinuté v nevědomí, v tzv. stínu.

v nepředvídatelných reakcích, má-li pocit, že druzí se nechovají tak, jak čeká. Bývá pak prudší, impulzivnější či vydražitelnější.

Introvertní vnímání: V Máchově nitru se vnější skutečnost zaznamenává v subjektivních nuancích, které jsou pro něho velice důležité. Je nadán k zachycování dojmů, přírodních a lidských momentů.⁴

Extravertní intuice ve „stínu“ pak vnáší do Máchovy osobnosti ostražitou nedůvěřivost. Mohou ho znejistovat předtuchy něčeho nekalého a špatného. Předjímá nebezpečí skrývající se v pozadí.

Rozmanitost Máchovy osobnosti zahrnuje i příměs **introvertní intuice**, jež občas zaplavuje jeho nitro vnitřními obrazy a představami. Mnohdy bývá zaskočen vlastním intuitivním vhledem do vnitřně „přetavené“ lidské skutečnosti.

Shrnutí: Mácha je obdařen pozorovacím talentem. Orientuje se především prostřednictvím rozvinutého intelektu a citlivého vnímání, méně citovým spoluprožíváním či spolusdílením. V citech svých i druhých lidí zažívá nejistotu. Okolí chápe spíš prostřednictvím bystrého postřehu či pronikavého úsudku.

Základní postoje humanistické psychologie Carla Rogerse⁵

Empatie (porozumění vcítěním)

Mácha se k lidem většinou nepřibližuje niterným rezonujícím kontaktem. V druhých se orientuje obratnou vnímavostí a intelektuálně-intuitivním vhledem. Empatickou naladitelnost na vnitřní svět druhého člověka projevuje méně.

Akceptace (bezvýhradné přijetí)

Odlišnost a „jinakost“ druhých lidí akceptuje spíš z jakési zvědavosti a touhy rozšiřovat vlastní pohled na svět. Je rád, když ho kontakt s okolím obohatí. Máchova schopnost bezpodmínečné akceptace je omezována intelektuálním rozletem až jakousi intelektuální nadřazeností. Pravděpodobně mívá odpor ke všemu, co se mu jeví jako banální a ploché, prostoduše konformní a hloupé, těžkopádné či přízemní. Znamená to také, že ve vztazích zachovává určitý odstup, bývá odtazitý, někdy i povýšený s intelektuální převahou.

⁴ Emma Jungová, manželka C. G. Junga, přirovnala introvertní vnímání k vnitřní citlivé fotografické desce, na níž se zapisuje každý detail situace, místa, rozhovoru, atmosféry, vůně apod. (Stevens, 1996)

⁵ O významných souvislostech psychologie písma s přístupem zaměřeným na člověka podle Carla Rogerse, jakož i o projevech empatie a akceptace v písmu je podrobně pojednáno v knize *Psychologie písma* (Baková, 2015).

! Grafologický portrét K. H. Máchy v otázkách a odpovědích

Rozmanitá osobnost K. H. Máchy otvírá prostor pro nejrůznější pohledy. Bývá nahlížen jako despota až démon ve vztahu k Lori, jako romantický básník lásky a niternosti, jako hrdina národního osvobození atd. V dalším textu následují otázky, které mi položili tvůrci televizního dokumentu *Tajemství života KHM*, a odpovědi, jež vyplynuly z mého setkávání se s Máchovou osobností prostřednictvím jeho písma.

Vztah k Lori

Karel Hynek Mácha Lori miloval, anebo pro něj byla spíš přítelkyní po fyzické stránce? Vykazoval jeho vztah k erotice nějaké patologické rysy, či se jedná o normální chování – z dnešního úhlu pohledu?

Z písma vysvítá zdánlivý paradox. Mácha, v jehož tvorbě je akcentováno téma lásky, se sám potýká se strachem z citů, z intimity, z citového niterného přiblížení se druhému člověku. Zároveň ale po hluboké lásce nesmírně touží. Tento vnitřní svár zažívá zřejmě jako existenciální ohrožení svého Já – kdyby se druhému v lásce cele oddal a citově s ním splynul, ztratil by sám sebe. A tak se chrání například tím, že se stahuje do sebe, usiluje o soběstačnost a nezávislost, soustředí se spíš na své zájmy. Staví obranné valy své jedinečnosti. Svou osamělost pozvedá na významnou hodnotu a svým způsobem je na ni i pyšný.

Jakmile se jeho Já cítí ve vztahu k Lori ohroženo, brání se. Jeho jednání se stává nevypočitatelným – projeví náklonnost, a vzápětí se chová odmítavě, odtažitě, s chladným odstupem. Příkrostití, aroganci a prudkosti se zbavuje svých úzkostí a napětí. Přitom si však nemusí plně uvědomovat, že tím Lori ubližuje. Jde o sebeochranný mechanismus, způsob, jak se zbavuje vnitřní tenze.

Také sexualitu, která byla pro Máchu velice důležitá, prožívá odděleně od citů. Lori se tak zřejmě stává spíše jakýmsi sexuálním objektem než blízkou bytostí, s níž by sdílel a citově spolu-prožíval intimní vzájemnost. Trápí se pochybnostmi, může-li ho mít někdo opravdu rád. Nejistý v citech potřebuje, aby byl o lásce neustále ujišťován. Lori tak mohl vystavovat zkouškám, kdy například zlehčoval či ironizoval její projevy náklonnosti k němu, choval se tvrdě a žádal tak vlastně důkazy lásky ve smyslu „pokud vše vydrží, má mě asi opravdu ráda“. Potlačovaná touha po oddanosti mohla ústit též v žárlivost.

Šifry v intimních denících

Vypovídají šifry v Máchových intimních denících o něčem nestandardním, anebo skutečnost, že si (nejen) o svém milostném životě (ale i o ostatních příhodách) vedl deník, nesvědčí o ničem zvláštním?

Sexuální epizody s Lori zašifroval Mácha do svých intimních deníků. Názory na to, proč vlastně části deníků šifroval, se různí. Mně přišlo na mysl několik možných důvodů.

Oblast sexu byla pro Máchu velice důležitá. Mohl ji tak kódovanými záznamy do deníku prožívat znovu. Anebo se v šifrách symbolicky odráží oddělenost Máchova vnitřního citového života od potřeby fyzického uspokojení. Co jej intimněji oslovovalo a zasahovalo (vztahy s okolím), měl potřebu zašifrovat a tím se od toho jako by oddělit. (Zkoumáme-li celkový výraz rukopisu v intimních denících, tak části psané psacím písmem mají jakoby „nehmotný“ vzdušný výraz, kdežto šifry působí spíš „hmotně“, nahuštěně k sobě – jakási oddělenost vnitřního „nehmotného“ prožívání od tělesného „hmotného“ a pudového.)

Možná však, že šifrování nemá v kontextu Máchovy osobnosti žádný zvláštní význam a je jen jedním z dalších projevů jeho jedinečnosti. To znamená, že rozmanitost niterného života, schopnost zachycovat jemné dojemové nuance, intelektová rozrůzněnost, psychologický vhled a postřeh mohly vést Máchu k tomu, že měl sklony zachycovat skutečnost v symbolech a šifrách – a to i třeba takových, s jakými se lze setkat v denících. Nic pro něho nebylo úplně jednoznačné a černobílé, vše překypovalo mnohoznačností a významovým bohatstvím. Měl potřebu neustálého hledání a objevování věcí skrytých a objevené pak nekonvenčním způsobem zachycovat – a to i sám pro sebe...

Dílo K. H. Mácha

Proč je Máchovo dílo, jaké je?

Mácha není příliš závislý na společenských normách. Jeho písmo vypovídá o nekonformnosti, o grandiózní touze přesáhnout sebe sama, o puzení překračovat hranice konvenčního. Pouští se do poznávání věcí, jichž by se konformnější člověk mohl obávat nebo je nechtěl vidět. Má psychologický postřeh, odvahu i vášeň odhalovat věci skryté a originálním způsobem je ztvárňovat. Možná i rád lidi ve svém okolí šokuje.

Mácha očima dnešní doby

Jaký by byl Mácha v dnešní době?

Pravděpodobně by se i v současnosti od ostatních lidí odlišoval, byl by výjimečný. Dokázal by zřejmě v sobě přetavit různé poznatky a se svým pozorovatelským talentem, intelektovými schopnostmi, nepřilíh závazným vztahem ke konvencím, jakož i potřebou zářit, by mohl přinášet nové, neotřelé či hlubší vidění věcí obecně lidských. Zmiňovaný strach z intimity bývá tématem i v soudobých mezilidských vztazích, stejně jako způsoby chování, jakými se s touto úzkostí lidé vyrovnávají.

V tomto smyslu je tedy Karel Hynek Mácha nejen jedinečný a osobitý, ale má i mnoho společného s člověkem dnešní doby. Jeho osobnost tak může z různých úhlů pohledu oslovovat a podněcovat k zamyšlení nejen současníky, ale jak se zdá, i generace budoucí.

| Karel Hynek Mácha

VIKTOR VIKTORA

Uvedme několik konkrétních citací týkajících se Máchovy osobnosti. Jejich porovnání s výsledky grafologického rozboru výrazně konvenují.

Miroslav Ivanov cituje koncept dopisu snad ze září 1833, uchovaného v pozůstalosti Karla Hynka Máchy. Text byl několikrát interpretován s odlišnými závěry. Například Pavlu Eisnerovi potvrzoval básníkův titanismus. Oldřich Králík, který rád vyvolával kontroverzní diskuse, připisoval autorství Karlu Sabinovi, jenž dokazoval Máchovu rozervanost. Dopis oslovoval Jana Beneše (1809–1834), Máchova kolegu ze studia filozofického kurzu i práv: „[Jinoch] skloně však se, chtěje utrhnouti růži, zhledne, že z hrobu vykvetá [...] hledá ráj v prachu, i nalezne prach – chce obejmouti člověka, a obejmě – larvu [masku]. Tak se mně dalo. – A to jest největší trápení ducha, že hledám to, o čem vím, že to není. – Hledám přítele, věda, že mne žádný milovati nemůže [...] Noční tmou neprohlédnou plížíme se mezi hroby, vkoło bloudí přístrachy noční, nad námi pomíšený hluk, my sami nejstrašnější larvy. Mnoho, ačkoli nehlubší tma, chodí jich [s] otevřenýma očima, mezi nimi i já. [Mnoho] jich volá »vidím«, a nevidějí nežli tmou [...] strašný obraz vzal jsem s sebou v opětovanou noc a ustrašená zimniční obrazotvornost moje doplnila hrůzy jeho. – To můj svět. – Tím světem bloudím [...] vy jdete zemí, má cesta vede peklem [...] Každé století snad jen jednoho nalezne takového nešťastníka jako já, kdyby jich bylo více, nebyl by Bůh.“⁶

Karel Sabina vzpomněl v prvním svazku almanachu *Máj* na další Máchovu sentenci v rozhovoru s ním, když usedli na břeh Vltavy: „Zdává se mi, že sám do sebe pohlížím a vidím v sobě šírou pustotu; prostý chaos se před zrakem mým hemží, až posléze v šerý mrak se sleje. Ten mrak mne tíží jako olovo. Tuším, že za ním něco leží, nevím však, co. Trápí mne to, a jest mi pak, jako by trápením mým se pohnul mrak a rozstoupil, a nízkým otvorem jako bych v daleké hvězdné světy prohlídnul a cítím ulehčení [...] Nezrozená jakás myšlenka zatoužila po životě, dušička hledala tělo!“⁷

K. H. Mácha však nepodléhal jen rozervanectví. „Láska k logice vedla jej k logičnosti i v pospolitém životě, tak že i v obyčejném hovoru všemožně se snažil zákonům jejím co možná zadost učiniti; jakákoliv rozprávka nelogická byla mu odporná.“ „Badání o nejvyšších bytostech, pokud duch lidský k poznání jich se povýšiti může, počalo jej tak mocně zajímati, že se všeho dychtivě chytal, co předmětem hlubokého rozjímání svého učiniti mohl, a cokoliv do oboru učení toho zasahovalo, i jemu přístupné bylo. Praktický a plastický duch jeho, naplněn obrazy z velebné přírody, ochraňoval jej před bludnými zálety.“⁸

Podobně se jeví Máchova osobnost v dopisu rodičům z 21. října 1836, v němž se pisatel také zmínil, jak si představuje zařízení svého litoměřického bytu: „Věci, co bych tu rád viděl [...]: 1. sekyrka, 2. kleště, 3. vidlice, 4. lopatka na uhlí, 5. pres, 6. pukličky [...], 14. žehlička,

⁶ Miroslav Ivanov. *Důvěrná zpráva o Karlu Hynku Máchovi*. Praha 1977. S. 135–136.

⁷ Karel Sabina. *Vybrané spisy Karla Sabiny* 2. Praha 1912. S. 116.

⁸ Viz pozn. 7, s. 13, 14.